

228

1965 בנועלי בית

בסוף 1965, בנובמבר, נפרק המטען הראשון מאוניית המשא הראשונה שונה כנמל אשדוד החדש. זו כשלעצמה, ודאי איננה התרחות שות המרכזית של 1965, אך היא מלמדת כי אחרון מבצעי הפיתוח הגדולים של שנות המדינה הראשונות (המוביל הארצי, הכור בדימונה, נמל אשדוד). העלייה הצטמצמה, האינפלציה גדלה, הגרעון במאזן השוטף עלה ליותר מחצי מיליארד דולר וה"ר מיכאל ברונז צפה אז גרעון של מיליארד. כל אלה הביאו להאטה בפיתוח ולמיתון המפורסם, שממנו סבל המשק הישראלי עד למלחמת ששת הימים ב-1967.

אכן, אפשר לפתוח את סיפוריה של 1965 בחזית הכלכלית דווקא: מבחינה בטחונית, למרות מתיחות ותקריות לא פוסקות, בעי-קר בצפון, ידעה ישראל שנים סוערות ממנה. מבחינת יחסי החוץ של ישראל לא היו התפתחויות חשובות פרט לכינונם מעורר-המחלוקת של יחסים דיפלומטיים מלאים עם גרמניה. האם סיפוריה של ישראל ב-1965 הוא סיפור המיתון וההאטה הכלכלית?

כמובן שלא. באלה אפשר אולי לרצות מדינה אחרת, רגילה, שעשויה להסתפק בתלאות כלכליות ולרכו בהן את מעייניה. בישראל הסוערת של 1965 היתה ההאטה הכלכלית, עם כל חשיבותה, שולית בהשוואה למתרחש בזירה הכבירה ביותר בתולדותיה עד אז, ואולי אפילו גם מאז. שנת 1965 היא בראשיתוּבראשונה שנתם של שמונה ומושגים חדשים המופיעים באי-זור ובמפה הפוליטית על ישראל: מערך רפ"י; נחיל; ושם חדש נוסף העולה לראש שונה באותה שנה - פת"ח. ב-14 לינואר '65 מוסרים העיתונאים כי "ארגון השואב השראה מדמשק" ומתקרא אף אחד מאנשי החוליה שחדרה, שנפצע ונלקח בשבי, אחד מחמור חגיגות, הראשון שבשביי הפת"ח. הארגון איננו מעורר שימת לב מיוחדת מייד עם הופעתו. שוקי רי, מנהיגם המוכר של הפלשתינים עד אז, מסתייג מן הארגון החדש וטוען, כי הוא איננו שייך לארגון לשחרור פלשתינ. ואר לם, במשך שנת 1965 יערוך הפת"ח 35 חדירות לארץ, 28 מהן מגבול ירדן. לא תיגרמנה כל אכזריות כנפש בעקבות חדי-רות אלה. השם פת"ח עוד איננו שגור על הלשון. הוא יתפוס את מקומו רק כעבור זמן, אחרי מלחמת ששת הימים, בימי המארכים והמרדפים בבקעת הירדן.

גבול הדרום שקט לעומת גבולות המזרח והצפון, כפי שנותר מאז מערכת סיני, ואולם, בחודש ינואר מבחינים אנשי סיוור שיגרתי ליד גבול הרצועה בתנועה חשודה: שני אנשים נראים נמלטים לתוך הרצועה, בעוד שלייד הגבול נשארת, ממתונה לסיור, דמות מוורה: זהו נחמן פרקש, האסיר הכורח המפורסם ביותר במדינה, אשר עתה מסתבר כי חצה את הגבול למצרים. המצרים החזירוהו לבסוף, ופרקש מחזור לכלא שממנו ברח בזמנו עם רפי בלין. בארה"ב מושבע נשיא חדש-ישן. ג'ונסון הדמוקרטי גבר ברוב עצום על הסנאטור השמרן בארי גולדוואטר.

ישראל של פברואר-מרס עסוקה בתקר-יות בצפון ובדיון על יחסים עם גרמניה. הקנצלר-לשעבר קונראד אדנאואר קרא לכינון יחסים מלאים, והחלטה חיובית על כך נתקבלה בארץ ב-14 למרס. באותו

חודש תקף צה"ל את תל-מוטילה, בתגובה על יריות הסורים. חייל צה"ל נהרג בהאח-זות אלמגור.

בתחילת מרס חוסל צוקורם, רוצח יהודי לטביה, על-ידי ארגון נוקמים אנטי-נאצי באורוגוואי. קוסמונאוט רוסי היה הראשון שריחף בחלל, מתוך לחללית, ומדענים אמריקנים הודו, כי ברה"מ מקדרי מה את ארה"ב במירוץ לירח. כאמצע החודש מת מלך מצרים לשעבר פארוק בגיל 45, בעוד ארצו, בהנהגת נאצר, מסוככת בפעולות צבאיות בתימן ונראית רחוקה מלסכן את ישראל.

בסוף מרס התמוצעה פצצה בשגרירות ארה"ב בלב סייגון. בתל-אביב יש כבר כמה שמכירים שירים של כוב דילן. רבים יותר מכירים את פיט סיגר, האורנים וניון באאו: "לילה של יום מפרך" הוא התקליט האחרון של הביטלס, והוא נפלא.

ובאפריל נתנך היכל הספר בירושלים. ובסוף אפריל התאחו חירות וחלק מן הליברלים לגוש, לקראת הבחירות, גוש-חירות-ליברלים, או בקיצור - גח"ל. מה שלא נראה אז תשוב במיוחד, או מאיים במיוחד על השלטון הקיים. חלק מן הליבר-לים, אלה שהיו בעבר במפלגה הפרוגרסי-בית, סירבו ללכת עם חירות והיו לליבר-לים העצמאיים, ל"ע.

עיקר הפעילות באותה תקופה היתה ספורטיבית, כמדומה: הקרב הגדול בין בן-גוריון לאשכול, שהיכה כבר על אש כשנו, עתיד לפרוץ רק במחצית מאי, ומשום מה, באותה תקופה, משתנה גם האווירה הבטחונית והמתיחות בגבולות גוברת. אבל בסוף אפריל ותחילת מאי יש בעיתונים מקום לנבחרת הנער של ישראל בכדורגל, הזוכה באופן מרשים, תחת הנהגתו של עמנואל שפר, בכביע אסיה לנוער. רומנו ושפינל הם מלכי השערים של הנבחרת, שבה משחקים גם סוריגוב, לשווגר ובלו, רוון, רוונשל, שהרכבי ואנגי-לנדר. באותו זמן ממש מחולל הטינסאי אליעזר דוידמן סנסציה בגוברו באנגליה על האלוף הבריטי מייק סנספטר, ואילו נבחרת הבוגרים של ישראל עם המאמן (היוגוסלבי, גם אז) ציריץ, מחלצת הפסד מינימלי בבריסל, בנבחרת נמצאים אז ליון, פרימו ולואן, לבקוביץ, נוריאלי, סטלמן, שפיגלר, יאנג ואחרים.

ב-13 למאי יורים הסנטוריונים של צה"ל על ציוד הטיה סורי, בסדרת תקריות שעתידיה לגרום בסופו של דבר למתיחות של ערב מלחמת ששת הימים, שנתיים אחר-כך. יום לפניכן תקופ בן-גוריון בחריפות רבה את לוי אשכול ואומר, כי אין הוא ראוי לכהן כראש-הממשלה ושר הביטחון.

היחסים בין בן-גוריון לאשכול מתוחים זה זמן רב, על רקע הטיהור החדי-צדדי שהעניק אשכול ללבון, על רקע ועדת השרים שכונתה ועדת השבעה, אשר הוציר אה משפט (לזכות לבון) מבלי שהוסמכה לכך, ומבלי ששמעה את כל העדויות. בעטיה יצא בן-גוריון בתביעה לוועדת חקירה משפטית, כמקובל היום, אך התקפ-תו האחרונה על אשכול באה על רקע שהייתם של מדענים גרמנים כמצרים, ודרכי התגובה על כך. במצרים עצור היה אותו זמן המרגל הישראלי וולפגנג לוי, שנעצר חודש קודם-לכן.

השבוע הוא של מאי, שבין ה-13 ל-20 בחודש, היה שבוע דרמטי, ואם נביא בחשבון כי בשבוע זה הוכרזה מדינת ישראל ופרצה מלחמת ששת הימים, אין

מנוס מן המסקנה שימי אביב אלה הם סוערים באורח מסורתי כמעט, ואסטרולוגי-כביכול. באותו שבוע שבו תקף ב"ג את אשכול, כוננו היחסים הדיפלומטיים עם גרמניה, ואלמוגי ופרם התפטרו מממשלת אשכול לאור דעת ב"ג עליו (דיין קדם להם והתפטר מתפקידו כשר החקלאות כבר ב-64).

ובאותו שבוע, ב-18.5, נתלה בכיכר בדמשק, בשעת לילה, המרגל הישראלי אלי כהן, אחרי שמאמצים בינלאומיים להצלתו עלו בתוהו. סיפורו של אלי כהן מתפרסם בארץ רק לאחר מעשה. העניין נשמר בסוד ורק אחרי התליה מתגלה הסיפור על הגבר בן ה-40 מבתיים שהצי-ליח להתקרב לצמרת הסורית ולצפות ממוצבי רמת-הגולן אל עמקי ישראל שמת-חת. תמונתו של אלי כהן התלויה מתפרסמת בעיתונים, והמתיחות באיזור עולה.

בסוף מאי פושט צה"ל לשונה, ג'נין וקלקיליה, כאזהרה לפת"ח שפעולותיו משטח ירדן לא נפסקו. ב-31 לחודש יורים הירדנים בירושלים על שכונת מוסררה והורגים נערה וגבר. בתחילת יוני מתגלות חבלות בבית-גוברין ובפתח, ובסוף החודש מגיעים מסתננים גם לקיבוץ דביר שבנגב. באוגוסט שוב יורים הסורים באי-זור אלמגור וחייל צה"ל וארבע נשים בדואיות נהרגים מאש זו. חדירות אל-פת"ח נמשכות מירדן ובתחילת ספטמבר מפוצץ צה"ל משאבות-מים בקלקיליה כג-מול. בסוף אוקטובר פושט צה"ל על הכפ-רים חולה ומיס אי-ג'בל בלבנון, והמצב בגבול הצפון רק יילך ויחריף גם במהלך השנה הבאה 1966.

למרות המתיחות הבטחונית, השיגרתית כמעט, למרות חילופי השגרירים עם גר-מניה, וההפגנות שליוו את כואו של רולף פאולוס לישראל וצאתו של אשר כהנתן לגרמניה, הרי סיפוריה של שנת '65 הוא בעיקרו סיפור המאבק הפוליטי הפנימי, סיפור הפילוג במפא"י והקמת רפ"י, סיפור המאבק הגדול של ותיקי מפא"י - אשכול, גולדה, אבן, שרת וספיר כנגד מנהיג המפלגה הוותיק והצעירים שתמכו בו ועב-דו בקירבה אליו כמו דיין, פרס, קולט, נבון, ואחרים.

במקרה זה דומה כי חשיבות העניין אינה פחתת עם הזמן, אינה מקבלת פרופורציות אחרות אלא, אולי, להפך: מה שגראה חשוב ומרכזי ומרתק בשנת '65 עצמה, נראה, בדיעבד, כמבט לאחור, כקיצה של תקופה, קץ שבו כבר נטמנו זרעי העתיד של העשורים הבאים. איש איש יקשור למאורעות פשר על-פי הבנתו, אך דומה כי אין עוד מחלוקת על-יך ששנתים אחרי שנטש את ראשות הממשלה התייצב דוד בן-גוריון למאבקו הגדול האחרון והפסיד בו. בכך הגיע לקיצו העידן הבן-גוריוני של ישראל, עידן שנמשך כ-30 שנה בערך, 15 מהן לפני קום המדינה ו-15 אחריה.

רבים ושונים רצו או להשתחרר מעולו הכבד של בן-גוריון, למרוד, אם להשתמש בעגה פסיכולוגית, בדמות האב, להשתחרר מן התקופה המהפכנית, התובענית, המחמירה, האידיאולוגית, רבת-היסוסמאות והציווים, ולהגיע אל הווה רגוע יותר, אורחי יותר, שבו אפשר קצת לחיות, שבו החיים יותר חופשיים, והרדיו פחות ממלכ-תי, והחדשות יותר אובייקטיביות ופחות פרשניות ומפורשות, ובו קוראים לדברים בשמם מבלי לפרש אותם: שליט מצרים הוא נשיא ולא "רוזן מצרים" כבתקופת הרדיו הבנגוריוני, והרפובליקה הערבית

**העם אומר "לא"
לזקן והולך אחרי
אשכול • מותר
כבר לנסוע לחו"ל
ולא רק לונגב,
לקרוא לנאצר -
נשיא ולא "רודן
מצרים" ולנהל חיי
יום-יום שקטים
ונוחים •
הליברלים
מחליטים ללכת
עם חרות, ישראל
מכוננת קשרים
דיפלומטיים עם
גרמניה וארגון
חדש בשם פת"ח
מנסה לחבל
במוביל הארצי**

בן-גוריון מעביר השרביט ב'63'. חלמו רק שנתיים והיריבות הגיעה לשיאה

אלי כהן מועלה לגרדום

טדי קולק: נצחון בודד לרפ"י

אריק אישטיין: על כמת פסטיבל הזמר במסגרת שלישיית גשר הירקון

ואחריהם שהתאחדו למערך לבין רפ"י. רוב צעירי מפא"י - דיון, פרס, נבון, אבריאלי, הרצוג, קולק - היו עם ב"ג. עם הגורדויה הוותיקה כמפא"י נותרו אבן, אלוני, אשר ידלון ואברהם עופר.

אחד מנצחונותיה הבודדים של רפ"י בבחירות היה הנצחון המוניציפלי בירושלים: טדי קולק גבר אז על איש-שלוש מן המערך והיה לראש העיר, תפקיד בו הוא מכהן עד היום.

המאוחדת היא אכן רע"ם, כמו שהיא קוראת לעצמה ולא קע"ם (קהילה ערבית מאוחדת) כפי שאנחנו החלטנו שראוי לקרוא לה.

שרת הלך לעולמו בגיל 71, כשביעי לילול, ארבעה ימים לפני שמרכז מפא"י החליט להרחיק את שבעת חברי הכנסת תומכי ב"ג, שיצרו סיעה נפרדת בכנסת בסוף יוני, עם החלטת בן-גוריון לפרוש מהמפלגה. אז החל מאבק נורא בין מפא"י

וחוץ מזה...

אלברט שוייצר הלך לעולמו, וגם מרטין בובר, וסומרסט מוהם, וזקן השומרים אברהם שפירא, בן ה-95.
...המנהרה הארוכה בעולם, מתחת למונבלאן שבאלפים, נפתחה.
...גם המנהרות התת-קרקעיות שבכיכר המושבות בתל-אביב ומוזיאון ישראל.
...והאפיפיור, פאולוס השישי, ביקר בניריווק, ואילו בקונגו פטר ג'וזף קסבובו, הנשיא, את ראש הממשלה מואיז צ'ומבה, ואחר-כך בא מובוטו וסילק, בהפיכה צבאית שקטה את שניהם...
... וסין לא התקבלה לאו"ם.
...כוחות ארה"ב בווייטנאם גדלו מ-75 ל-125 אלף, ואילו 26 מטוסי סטארפיטר אמריקאיים התרסקו במהלך השנה בגרמניה.
...סרטי השנה היו "מי מפחד מוורגיניה וולף" עם ריצ'רד ברטון ואלחנבת טיילור, "רד"ד דיוואגר", ו"צלילי המוסיקה", ובארץ ראינו גם את "טוקאפא" ו"האידינטי" עם פיטר סלרס, "זורבה היווני", "ריבקט".
...בחגיגות העשור של טמפו, בפרס הראשון בתחרות הסיסמאות, זכה רפי נויפלד שחיבר את הסיסמה - "נסה, נסי - טמפו השיא". והוא זכה בנטיעה באוניה "שלום" הלוך-ושוב לאירופה.
...ז'אק ברל הופיע בארץ (וראיתי אותו פעמיים, ערב אחרי ערב, באולם אלהמברה ביפו), וגם מלך הטוויסט צ'אבי צ'אקו הגיע לכאן ואגודת שוחרי הטוויסט והלימבו קראה לחבריה לבוא לקבלו בשדה-התעופה.
...הרדיו שידר מ-12 בצהריים, וכבר היה לו גם הגל הקל והיו תוכניות כמו "מצעד הפזמונים", ו"נעימה חמר", ו"תוסס ורענן" ו"מאחורי הצלילים - קונצרט מוסבר" ו"ד"ש עם שיר" (ב-18.30, בגלי צה"ל) והשידורים תמו ב-11 בלילה ב"התרועות".
...אלופת ישראל בשחיה היתה איבונה טוביט ובנבחרת ישראל בכדורסל שיחקו תני כהרמיניץ, עופר אשר, צבי לובצקי, דוד קמינסקי ורמי גוט.
...במצעד יום העצמאות היה מטס של 300 מטוסים בכיכוב המיראזים החדשים, והמצעד צעד בדרך-חיפה שבת"א, ובמוצאי החג היה במקובל פסטיבל הזמר והפזמון בהשתתפות נחמה הנדל ויפה ירקוני ואסנת פז ושלישיית גשר הירקון והפרברים, והודואים, ועוד...
...והסרט הישראלי "חור בלבנה" הוצג בהצגת-בכורה, ואורי זוהר הופיע עם שייקה אופיר במועדון הסנטר הכפול ביפו, ויוסי בנאי ורבקה מיכאלי הופיעו ב"ילדות קשה", ובתיאטרון הוצגה הצגת "ברכת על ברכת", והכוח ר"ג לקחה את אליפות הליגה ברנע האחרון מהפועל פ"ת, ומכבי חיפה ירדה לליגה א'...
... ורמאל בשן ראיין במערוז את ראיון השבוע, וקישון כתב שם חדיגדיא, ומי בכלל קרא "דיעות"?